

Ископавање и прерада литијума: будућност коју не би требало олако одбацити

Поштовани читаоци, читајући текстове који су пред вама можда ћете са изненађењем сазнати да је краљ Урош Први још у средњем веку на ове просторе довео немачке рударе (Сасе) и да је захваљујући његовој дугорочној визији сиромашна Србија копањем сребра почела да се економски брже развија и хвата корак са суседима. Можда је и тада било гласова који се нису слагали, али је општа добробит била гласнија од њих. После седам и по векова историја се понавља, па је наша држава пред сличним изазовима: копати литијум по највишим еколошким стандардима и развијати економски и политички капитал читавог друштва или остати заробљен у страховима од еколошких ризика који можда вребају из дубина Јадра?

Нацрти студија више од стотину домаћих и међународних независних стручњака, укључујући 40 универзитетских професора с више од 10 факултета, показују да се пројекат „Јадар“ може безбедно реализовати уз примену

највиших домаћих и међународних стандарда. Након шест и по година темељитог рада и више од 23.000 биолошких, физичких и хемијских анализа земљишта, воде, ваздуха и буке на више од две хиљаде страница урађена је свеобухватна студија са прецизним подацима о потенцијалним утицајима на животну средину и одговарајућим мерама заштите. Објављујући свеобухватан преглед ризика ископавања литијума посебан акценат стављамо на еколошку одрживост и нове технологије које се могу интегрисати у мере заштите. При томе, стални мониторинг животне средине видимо као кључну и обавезну стратегију одрживог рударства. Површинске воде, земљиште и ваздух ресурси су важни за очување јавног здравља, што ниједна експлоатација никада не сме довести у питање.

Литијум је данас *par excellence* комплексно политичко питање у Србији, а за исправан одговор академска дебата је најбољи начин да се

6 | јавност квалитетно информисе јер само тако усвојено решење може бити добро за све. Отуда и овај темат, као допринос дебати која треба да се одвија у широј научној заједници. Глобална енергетска прекомпозиција са све бројнијим изненађењима на политичкој шаховској табли, с литијумом као стратешким улогом, омогућава нам учешће у игри прерасподеле моћи са шансом да економски, енергетски, али истовремено политички и безбедносно побољшамо позицију Србије. Наша јавност се као и у многим сличним приликама – поделила. Бројне дезинформације, теорије завере, субверзивно деловање оних који би да уграбе екстрапрофит пре него што и започне реализација пројекта, гласине, фаме, лажи, спинови и страх од промена ушли су у јавни простор, ширећи моралну панику и сумњу

о еколошком загађивању које ће уништити простор и становништво. Научни аргументи су утихнули, а заменили су их бука и бес према свима који подржавају копање.

У Србији је данас све политика. И спорт, и образовање, и пољопривреда, и црква, и економија, и историја, и вакцинација, и позориште, па сада видимо и ископавање руда. Што је много поразније, грађанска, политичка и стручна јавност као да се међусобно не чују и не разумеју. Овај број *Најпрећка* је наш академски допринос друштвеном дијалогу, при чему смо свесни да је за дијалог потребно да спремност искажу и они који као да не желе ни да чују, а камоли разумеју аргументе. Упркос томе, надамо се да ће они који желе моћи из научних радова које објављујемо да сами извуку одговарајуће закључке.